

მცირე შენიშვნა

1910 წელი

გაზ. „საქმეში“ N84, დაბეჭდილია წერილი (ბ. ლალდასი) , რომელიც შეეხება ქუთაისში გამართულ ილიას საღამოს და იქ ჩემ და სხვ. მიერ წარმოთქმულ ლექსებს. აზრი ამ წერილისა გამოიხატება იმაში, რომ ჩვენ, ნაციონალისტებმა, ილიას ხსოვნა, სახელი, გავხადეთ ექსპლოატაციის საგნად, დავდეგით მის მოზარედ და ამით ხახლს ვაბრიყვებთ : დიად, ხალხს ად არ ვიცით ჩვენ „უტიფართა“ , რომ ერთ დროს ეს ხალხი ჩვენ გამოგვრეკავს „ტაძრიდან“, ქვა და გუნდას მოგვაყრის. ნეტავი „საქმეს“ და მის მესვეურთ მაშინ!.. ყოველი კაცი იმედით სცოცხლობს და ჩვენც, როგორც მომაკვდავთ, ის იმედია გვასულდგმულებს, რომ „ხალხი“ „ნაციონალისტებისაკენ“ გადმოვა და იმათ კი, ვინც გზა-კვალს ურევს, საბოლოოდ და დღეს დღეულად, გამოსადეგს არაფერს ასწავებს, ზურგს შეაქცევს. ამის ნიშნებს, ჩვენდა სასიხარულოდ, ვხედავთ დღეს; ისტორიული წარსული, ბუნება ქართველობისა გვაიმედებს, რომ - ეს „ნაციონალიზმი“ მუდამ იქნება ჯანსაღი და არასდროს იგი შოვინიზმად, ფანატიზმად არ გადაიქცევა. ჩვენდა სამწუხაროდ, „საქმეს“ ბანაკში სრულიად წინააღმდეგს ვხედავთ, ვხედავთ კოსმოპოლიტიზმს, მაგრამ მახინჯს, უჯიშოს, ფანატიზმით გამსჭვალულს, თავის თავის, თავის ერის უარყოფელს, ხოლო სხვა ერების ვითომდა მფარველს და მოსიყვარულეს. ვაი ამისთანა სიყვარულს! სიყვარული ერთგვარი უნარია ცხოველთა ბუნებისა და მით უმეტეს, ადამიანისა, დიდი მადლი ბუნებისაგან მინიჭებული ადამიანისათვის, ხოლო, ვისაც თავისი მშობელი დედა არ უყვარს, იგი სხვას როგორ შეიყვარებს, სხვას როგორ მოეპყრობა, როგორც ნამდვილ დედას?.. არა მჯერა არა მწამს და რა ვქნა! ამისთანა კოსმოპოლიტიზმი უფრო თავმომწონეობა, ყოყლოჩინობაა, მიმბაძველობით გამოწვეული, ერთხელ და ერთხელ დაჩემებულის ჭკუის ღიტინისა, ვიდრე ნამდვილი მიმართულება გულ-ღვიძლიდან ამომდინარე და მასში ფესვეგდადგმული, - ეს მიმართულება ქარისაგან მონაბერია და უნდა ისევ ქარმა გადანტოს, განაბნოს. ან კი რას ვამბობ ? განა ამაზე წერა და საუბარი შეიძლება ჭკუათმყოფელთა წინაშე ? არა, დიად, არა, ვინაიდან იმათთვის ეს გაცვეთილი ჭემმარიტებაა, მაგრამ რას იზამ, როდესაც კიდევ გვხვდებიან ჩვენში ისეთი ადამიანები, რომელთაც უნდა უმტკიცო, უფიცო ღმერთი და ჯვარი, რომ ორჯელ ორი ოთხია და არა ოცი ან ორმოცი.

ამ საგანს თავი დავანებოთ და ეს ვიკითხოთ : თუ ჩენ, ნაციონალისტებს, არა გვაქვს უფლება ვიტყვით და ვიგლოვით ილია ჭავჭავაძე, მაშ ვისა აქვს ამის უფლება ? ყვავს ბახალა მოუკვდა და ბუს მიუგდო : დიდი თავი გაქვს, შენ იტირეო! არა, ბატონო საქმისტებო, მართალია დიდი თავი გაქვთ, მაგრამ ჩვენს მკვდარს თქვენს სატირლად არ გავხდით; ჩვენ მოვალენი ვართ თავისი მკვდარი ჩვენ თავად ვიტყვით, მით უმეტეს, რომ ქართული ანდაზაც ამას გვიკარნახებს : „ყოველ მკვდარს შინ უნდა ჰყვანდეს მოტირალი“.

ილია ჩვენ საკუთარ მიცვალებულად, დანაკლისად მიგვაჩნია და ვტირით კიდევაც, როგორც გვეხერხება, როგორც ვგრძნობთ, და თუ გშურთ ჩვენთვის მოზარეობის მონოპოლია, ხვალ და ხვალზევით ამ მონოპოლიას თქვენ დაგიტომობთ, გაგვიხარდება, ხელ-ფეხს დაგიკოცნით. თქვენ, ჩემო კარგებო, ის კი არა გწყინსთ, რომ მოზარეობა ილიასი მხოლოდ ჩვენ

დავისაკუთრეთ და სხვას არავის ვაძლევთ იმის გლოვის ნებას, არა. რადგან, ჯერ ერთი, ეო ეს ასე არ არის.. თქვენ უფრო ის გიკლავთ გულს, ჩვენ ტრადიციად რად გადავაქციეთ იმ ადამიანის ხსენება. ეს გიკლავს გულს, ამას ვერ ინელებთ. რად ? რისთვის ? არ ვიცი, თქვენც ქართველები ხართ, ჩვენც. ჩვენი დანაკლისია თქვენ დაგაკლდებით და თქვენი - ჩვენ, მაგრამ არა, რასაც ჩვენ დანაკლისადა ვგრძნობთ, თქვენ ის შემატებად მიგაჩნიათ. და, აი, ეს არი მიზეზი ღალღასი და კომპ. გამოლაშქრებისა ჩვენს წინააღმდეგ. დაფნის გვირგვინი მილტიადისა არ გაძლევენ თქვენ მოსვენებასა.. ეს , რასაც მოგახსენებთ, ცილის წამებაა? არა!

ჩვენ და თქვენ მკითხველი გაგვარჩევს, ცალ-ცალკე- გვხედავს კიდევაც, და როგორც გუშინ და გუშინწინ ტყუვდებოდა „საქმისტურის“ ხრიკებით, დღეს იგი აღარა სტყუვდება. თქვენ ძმურად ერთს გირჩევთ, თუ მიიღებთ, გაიგონებთ და ირწმუნებთ : როცა ილია ჭავჭავაძეზე ან იწერება რამ, ან ითქმება, ან მის ხსოვნის პატივსაცემლად რამე დღესასწაული გაიმართება, რაც მეტს მდუმარებას გამოიჩინო, ის გირჩევიანთ, უფრო მოგებული იქნებით. მოთმინებითა შენითა მოიპოვე სული შენიო, ხომ გაგიგონიათ?.. მოითმინეთ, თორემ ხანდახან ისეთ რამეებს გამოურევთ თქვენ ნაწერ-ნალაპარაკებში, კაცი ეჭვში შეჰყავთ, თავადვე არწმუნებთ იმაში, რასაც კიდევ ეჭვის თვალთ უცქერის.. არ არის ჯერ ნამდვილად დარწმუნებულ და ძალა-უნებურად ათქმევიანებთ: „ქურდს რომ ყური უგდოთ, დღეში ცხრაჯერ გამოტყდებაო“..

თქვენ არ უნდა გწყინდესთ კი, თუ ილიას სახელის დამცველნი ხართ, და ღირსეულად აფასებთ მას, არამედ ამისთანა დღესასწაულებში მხურვალე მონაწილეობა უნდა მიიღოთ, რადგან თუ ექსპოლატაციაა ეს, როგორც ტქვენ გგონიათ, მხოლოდ იმ აზრით, რომ შემოსული ფული მოჰხმარდება ილიას საყვარელ საქმეს, მის აზრის განხორციელებას. მაგრამ, რა ვქნა, რომ არა ვსთქვა, თქვენ არც ილიას აზრების გამარჯვება გენატრებათ და არც მისი სახელის განდიდება. თქვენ გინდათ, როგორც ხორციელად ავაზაკივით მოკვდა იგი შარა-გზაზედ, იდეურად მომკვდარიყო. არ მოხდა ასე, რა გნებავთ ? რა ღობე-ყორეს ედებით, როგორ გინდათ მოსპოთ ის, რასაც თვით ცხოვრება, ბუნება არა ჰსპობს: საცაა თოვლი მოვა, ზამთარი დადგება, იმას გაზაფხული მოჰყვება : დღეს ღამე მოსდევს, ღამეს - დღე, თავის წესზე თქვენ ნებაზე ვერც დააღამებთ, ვერც გაათენებთ.. რად გეჯავრებათ ჩვენის ერის განთიადი ? დიაღ , ჩვენ განთიადად მიგვაჩნია, როცა ერთი თავის ღირსეულ შვილებს აფასებს ღირსეულად. ვგონებ თქვენს ბანაკშიაც მოიპოვებთან იდეურ ნიადაგზე წამებულნი, თქვენც დააწესეთ მათ პატივსაცემლად დღესასწაული. ვინ გიშლისთ? თუ ჩვენ ილიას სახელით ვესწრაფით განვამტკიცოთ თქვენგან ათვალწუნებული „ნაციონალიზმი“. იქნება ერმა თქვენდამი უფრო მეტი თანაგრძნობა გამოიჩინოს ? არა გაქვთ იმედი ? რატომ ? ალბად იმიტომ, რომ ერი უარგყოფსთ, როგორც თქვენ უარჰყავთ იგი და ჩვენც გემუქრებით, „ხალხი გამოგრეკავთ ერთხელაც იქნება, როგორც იესომ ვაჭრები გამოდევნა ტაძრიდან“. თანახმა ვართ, ხოლო ვიდერ ამას მოვესწრებით, ჩვენ მაინც ჩვენს სამსახურს არ მოვაკლებთ ამ ერს. თქვენც იმედი გქონდეთ, იხარებდით და იშვებდით, რომ წინასწარმეტყველება თქვენი ასრულდება და ჩვენ, ექსორია-ქმნილნი, ვიგონებთ ჩვენს დამარცხებას, და თქვენი მუქარა მართლა მუქარად გამოდგება და არა ყვავებისა და ჩიტების საფრთხობელად.